

LIDÉ A KRAJINA II.

Začátkem dubna uspořádala Mendelova univerzita s partnery projektu „Důsledky a rizika nedodržování Evropské úmluvy o krajině“ seminář, jehož cílem bylo setkání lidí, kteří se aktivně zajímají o krajinu a mění ji – díky své profesi, nebo z čistě občanské povinnosti.

Seminář s podtitulem „...o lidech, kteří naplňují myšlenky Evropské úmluvy o krajině, aniž by o tom věděli“ byl dostatečně výmluvný. O Evropské úmluvě o krajině, kterou Česká republika přijala v roce 2004, se mnoho nemluví, byť se jedná o zásadní dokument ve vztahu KRAJINA – ČLOVĚK. Přijetím tohoto dokumentu se ČR mimo jiné zavázala respektovat vztah, který má být definován tzv. cílovými charakteristikami krajiny. Ty představují přání a požadavky obyvatel na charakteristické rysy krajiny, ve které žijí.

Úmluva o krajině je evropský dokument, který byl schválen Evropskou radou v roce 2000. Přiznává každé krajině charakter, specifickou a kulturní hodnotu – oproti dosavadní praxi jsme se posunuli od ochrany přírody a přírodních hodnot k ochraně krajiny jako takové. Dokument říká, že krajina je místo, kde lidé žijí a pracují. Tak, jak je lidem přiznáno právo zasahovat do věcí veřejných, tak jim je přiznáno právo zasahovat do svého okolí, do toho jak vypadá a jak funguje. Pomineme-li tento právní aspekt Úmluvy o krajině, její další význam

spočívá ve zlepšování obyvatelosti krajiny, což transformuje krajinu na záležitost společenskou.

Jedním z cílů projektu „Důsledky a rizika nedodržování Evropské úmluvy o krajině“ je propagace úmluvy a podpora zájmu o krajinu jako „věc veřejnou“. Projekt je společnou aktivitou pěti partnerů, dvou univerzit – Mendelovy univerzity v Brně a Palackého univerzity v Olomouci, Bioinstitutu, o. p. s., Výzkumného ústavu Silva Taroucy (VÚKOZ) v Průhoncích a Genelc, o. p. s., centra pro krajinu. Každý z partnerů se zaměřuje na jiné spektrum posluchačů; Mendelova univerzita na zahradní architektky, Palackého univerzita na ekology a krajinné inženýry, Bioinstitut na ekologické zemědělce, VÚKOZ a CENELC na výzkum a evropskou spolupráci v koordinaci právního řádu a výzkumu krajiny.

Chráněná území a lidé

Seminář Lidé a krajina II., konaný ve Skalním Mlýně v centrální části CHKO Moravský kras, se pokusil zaměřit na krajinu ze dvou pohledů. Neuralgickým bodem

ochrany přírody velkoplošných chráněných území je účinná komunikace s veřejností, resp. s lidmi, kteří v území sídlí a pracují a jichž se speciální režim dotýká. Na to jakým způsobem může probíhat komunikace mezi občany a správou CHKO byl zaměřen první blok semináře **Ochrana přírody a krajiny a veřejnost.**

Druhý blok „Když je cesta cíl – práce s krajinou prostřednictvím lidí, kteří v ní žijí“, byl zaměřen na občanské iniciativy – resp. skupiny lidí, kteří se vydali vlastní cestou a mění krajinu k lepšímu.

První blok zahajoval pan **RNDr. Leoš Štefka**, ředitel CHKO Moravský kras, který v úvodní prezentaci připomenul účastníkům, v jak významné lokalitě se nacházejí a kolik odhodlání, diskusí a jednání je potřeba pro udržitelný management CHKO. CHKO Moravský kras je specifickou oblastí, kde hodnoty, které byly důvodem vyhlášení, se nacházejí pod zemí. Jeskynní systém, jenž se vytvořil působením vody a postupným rozpouštěním vápenců, je domovem vzácné jeskynní flóry a fauny. Křehkost systému spočívá v jeho otevřenosti a prostupnosti, neboť povrchová voda se vsakuje do podzemí. Správně se podařilo s místními zemědělci vyjednat zatravnění nejcitlivější ploch, které byly po léta vystaveny intenzivní chemizaci konvenčního zemědělství. ➔

➔ **Pan Vybíral** z biosférické rezervace Dolní Morava, o. p. s., prezentoval strategii biosférické rezervace v péči o krajinu. Biosférická rezervace se od chráněných území liší ve způsobu managementu území. Jde zde především o vyladění ochrany biodiverzity a udržitelného rozvoje oblastí, přičemž velká část aktivit je zaměřena na podporu vzdělávání a výchovy.

Ilona Vybíralová představila své zkušenosti s vyhlášením nové chráněné krajinné oblasti Soutoku Moravy a Dyje. Vyhlášení nové CHKO se nesetkalo s příznivým ohlasem veřejnosti a nakonec se od projektu ustoupilo. Více o tomto zajímavém území se dozvíte ze stránek www.mordyje.cz, které vznikly za účelem propagace vyhlášení CHKO. Přes nezdár s vyhlášením CHKO se tyto stránky stále aktualizují.

Pan Kloudys z ČSOP Vlašim prezentoval postup, kterým lze pečovat o vzácné biotopy prostřednictvím programu „Pozemkový spolek pro přírodu a památky podblanicka“. Jde o dohodu mezi Pozemkovým spolkem a majitelem pozemku, jehož pozemek bude podléhat specifickému managementu. Pan Kloudys uváděl čtyři způsoby, jakými lze dohodu uzavřít, a to: dobrovolnou dohodou, nájemní smlouvou, vlastním, nebo věcným břemenem. ČSOP Vlašim se zároveň snaží o propagaci jak svých aktivit, tak i regionu prostřednictvím stránek www.blanicti-rytiri.cz.

Alena Bauerová je konzultantkou pro oblast zapojování veřejnosti do plánování. Věnuje se moderování diskusí mezi obyvateli a státní správou. Svě poznatky uvedla na příkladech dvou projektů: Usměrnění návštěvnosti NPR Lichnice v CHKO Železné hory nebo Reintrodukce vlka do CHKO Beskydy.

Působení občanských sdružení

Druhý blok semináře byl věnován občanským sdružením, která se snaží zlepšit podmínky v lokalitě, v níž žijí, každý jinou formou, jiným přístupem. Představované projekty byly různorodé, od uměleckých

aktivit, přes okrašlovací spolky a rekonstrukce až po protierozní opatření.

Krajina může mít i zajímavý sociální rozměr. **Pan Malík z občanského sdružení Neratov**, ze stejnojmenné obce v Orlických horách, popisoval, jakým způsobem se vrací život do téměř opuštěné vesnice. Sdružení Neratov začalo fungovat v roce 1992 a od té doby se mu podařilo uskutečnit záměry, které přesahují vztah ke krajině. Spolu se skupinou nadšenců založili šest chráněných dílen a chráněné bydlení pro lidi s postižením, s jejichž pomocí obnovují poutní místo a kostel. Do dílčích projektů zapojilo sdružení také studenty Zahradní a krajinářské architektury z Mendelovy univerzity, kteří jim pomohli v ideovém návrhu dnes již funkčního zahradnictví a křížové cesty.

David Turčáni ze slovenského občanského sdružení kRaj se sídlem v Nitře, organizuje městské akce – cyklojízdu, nebo iniciativy za zelené náměstí. Na semináři představil projekt „Od krčmy po galériu“, který trvá pátým rokem a působí na jižním Slovensku v regionu Gemer u Rimavské Soboty. Sdružení začalo pořádat víkendové akce, které vycházejí z kultury a tradic regionu a mají je vracet zpět do podvědomí veřejnosti. Gemer je region s hrdčířskou tradicí, základ dalších akcí se odehrával právě v bývalém hliništi, kde se pravidelně pořádá keramické sympozium. Díla ze sympozia kolují po galeriích a připomínají tradici Gemeru.

Umělecký rozměr měla prezentace akademického sochaře profesora **Jana Ambrúze** a sochařky **Pavly Kačírkové**. Krajina jim poskytuje prostor pro umístění vlastních soch, což vede ke vzájemné interakci mezi krajinou a uměleckým dílem. Svůj projekt s názvem „Kříže, Cesty, Krajina, Lidé“ realizují ve Zlínském kraji poblíž obcí Šarovy a Lhota u Zlína.

Sarahs je nezisková organizace založená studenty Zahradní a krajinářské architektury v Lednici, se zaměřením na záchranu památek zahradně architektonického dědictví. Činnost organizace však přesahuje vytyčený záměr. Aktivita Sarahs nespočívá je-

V přednáškovém sále

nom v projekční činnosti, ale i v samotné realizaci oprav (úprav). Zhruba 20 studentů pomáhalo rekonstruovat zámecký park a veřejnou zeleň ve Spišském Hrhove na Slovensku za účasti nezaměstnaných.

Zajímavým příspěvkem byl také vstup **Jána Pavlíka a Ladislava Sisáka**, nazvaný „Známý a úsměvný příběh o revitalizačním projektu v obci Dravce“, který shrnoval cesty a výsledky národního projektu Revitalizácie krajiny a integrovaného manažmentu povodí 2011 na příkladu malé slovenské obce Dravce. Oba autoři, společně s nezaměstnanými, půl roku realizovali revitalizační úpravy a sledovali jak se mění nejen krajina, ale i lidé, kteří se na práci fyzicky účastnili.

Inspirovající příběh má za sebou i **Okrašlovací spolek Nadějkov**, působící v malé, stejnojmenné obci nedaleko Tábora. Sdružení čítající pět členů začalo obnovovat aleje v krajině s pomocí místních obyvatel. Tyto aktivity spojili s kulturně společenskými aktivitami, které nakonec vedly k obnově Farské zahrady v Nadějkově a dvou túrů za obcí.

Semináře se zúčastnilo na dvacet přednášejících nejrůznějšího vzdělání i zaměření. Všechny však spojoval zájem o krajinu, ve které žijí a pracují. Mnohé z představených projektů ukázaly, jak důležité je zapojení místních obyvatel do aktivit, které se v krajině realizují. Mnohé také naznačily, jak lidé krajinu mění a jak krajina zpětně mění je; mění jejich vztah k místu a posiluje pocit sounáležitosti, který je pro zachování krajiny jako domova – jako místa pro život – nejdůležitější.

**Jozef Sedláček
a Lenka Kulišťáková**

Více o projektu a semináři se dozvíte na stránkách www.umluvaokrajine.cz.

Projekt „Důsledky a rizika nedodržování Evropské úmluvy o krajině“, číslo projektu: CZ.1.07/2.4.00/17.0020 je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky. Začátek projektu: 1. 2. 2012, konec projektu: 31. 7. 2014.

Skupina účastníků semináře

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ